

УДК 373.3.016:81-028.31]:001.89

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2026.1.27>

Світлана РОМАНЮК

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та методики початкової освіти факультету педагогіки, психології та соціальної роботи, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, вул. Рівненська, 14, м. Чернівці, Україна, 58000

ORCID: 0000-0002-9905-8880

Аліна ПРЕДИК

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та методики початкової освіти факультету педагогіки, психології та соціальної роботи, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, вул. Коцюбинського, 2, м. Чернівці, Україна, 58000

ORCID: 0000-0001-7356-8690

Оксана КОСТАЩУК

кандидат педагогічних наук, доцент, асистент кафедри педагогіки та методики початкової освіти факультету педагогіки, психології та соціальної роботи, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, вул. Коцюбинського, 2, м. Чернівці, Україна, 58000

ORCID: 0000-0003-2938-1436

Бібліографічний опис статті: Романюк, С., Предик, А., Костащук, О. (2026). Джерельна база досліджень українських науковців про технології реалізації мовно-літературної освітньої галузі у школах з мовами навчання нацменшин. *Acta Paedagogica Volynienses*, 1, 196–204, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2026.1.27>

ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕНЬ УКРАЇНСЬКИХ НАУКОВЦІВ ПРО ТЕХНОЛОГІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ У ШКОЛАХ З МОВАМИ НАВЧАННЯ НАЦМЕНШИН

Актуальність теми наукової статті зумовлюється потребою якісного прогнозування певних нововведень у теорію і практику реалізації мовно-літературної освітньої галузі, яке враховувало б творчі здобутки сучасного дослідницького поля. Наголошено на потребі оновлення джерельної бази досліджень щодо напрямів і тенденцій у галузі мовно-літературної освіти. Мета наукової розвідки полягає в здійсненні системного аналізу навчально-методичних праць у контексті технологій реалізації мовно-літературної освітньої галузі, які були підготовлені науковцями Інституту педагогіки НАПН України. Актуалізовано інформацію про кілька ракурсів здійсненого наукового пошуку (змістовий, часовий і функціональний), а також про принцип системного аналізу джерельної бази – предметно-хронологічний. Аналіз доступних праць, які побачили світ впродовж 2019–2024 рр., представлено за такими змістовими профілями: збірники; методичні посібники; методичні рекомендації; монографії; бібліографічні покажчики; практичні посібники.

Зроблено узагальнення про ті проблеми, навколо яких сучасні дослідники сконцентрували свій науковий пошук, а саме: мовно-літературна освіта корінних народів і національних меншин України; формування комунікативної компетентності учнів; читання в сучасному інформаційному суспільстві; формування читацької грамотності учнів; завдання для розвитку читацької грамотності здобувачів освіти; міжпредметні завдання для уроків літературного читання; формування у здобувачів освіти навичок створювати власні висловлювання; усне мовлення; продуктивне мовленнєве спілкування; методи компетентнісного навчання української мови; збагачення в учнів словникового запасу з української мови; мовленнєві жанри на уроках української мови; алгоритми подолання освітніх втрат. Зазначено, що подальші напрями наукових пошуків у вимірі технологій мовно-літературної освітньої галузі варто спрямувати на ґрунтовне дослідження персоналістичного складника означеної проблеми.

Ключові слова: наукове дослідження, джерельна база дослідження, збірники, Інститут педагогіки НАПН України, мовно-літературна освітня галузь, педагогічна думка, посібники, початкова школа.

Svitlana ROMANIUK

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy and Methods of Primary Education at the Faculty of Pedagogy, Psychology and Social Work, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Rivne str., 14, Chernivtsi, Ukraine, 58000

ORCID: 0000-0002-9905-8880

Alina PREDYK

PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Pedagogy and Methods of Primary Education at the Faculty of Pedagogy, Psychology and Social Work, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Kotsiubynsky str., 2, Chernivtsi, Ukraine, 58000

ORCID: 0000-0001-7356-8690

Oksana KOSTASHCHUK

PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Pedagogy and Methods of Primary Education at the Faculty of Pedagogy, Psychology and Social Work, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Kotsiubynsky str., 2, Chernivtsi, Ukraine, 58000

ORCID: 0000-0003-2938-1436

To cite this article: Romaniuk, S., Predyk, A., Kostashchuk, O. (2026). Dzherelna baza doslidzhen ukrainskykh naukovtsiv pro tekhnolohii realizatsii movno-literaturnoi osvitnoi haluzi u shkolakh z movamy navchannia natismenshyn [Source database of research by Ukrainian scientists on technologies for implementing the language and literary educational field in schools with languages of instruction of national minorities]. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 1, 196–204, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2026.1.27>

**SOURCE DATABASE OF RESEARCH BY UKRAINIAN SCIENTISTS
ON TECHNOLOGIES FOR IMPLEMENTING THE LANGUAGE AND LITERARY
EDUCATIONAL FIELD IN SCHOOLS WITH LANGUAGES OF INSTRUCTION
OF NATIONAL MINORITIES**

The relevance of the topic of scientific research is determined by the need for qualitative forecasting of certain innovations in the theory and practice of implementing the linguistic and literary educational field, which would take into account the creative achievements of the modern research field. The need to update the source base of research on directions and trends in the field of language and literary education is emphasized. The purpose of the scientific research is to conduct a systematic analysis of educational and methodological works in the context of technologies for implementing the language and literary educational field, which were prepared by scientists of the Institute of Pedagogy of the National Academy of Sciences of Ukraine. Information has been updated about several perspectives of the scientific search (content, time, and functional), as well as about the principle of systematic analysis of the source database – subject-chronological. The analysis of available published works during 2019–2024 is presented according to the following content profiles: collections; methodological manuals; methodological recommendations; monographs; bibliographical indexes; practical manuals.

A generalization has been made about the problems around which modern researchers have concentrated their scientific research, namely: linguistic and literary education of indigenous peoples and national minorities of Ukraine; formation of communicative competence of students; reading in the modern information society; formation of reading literacy of students; tasks for the development of reading literacy of education seekers; cross-curricular tasks for literary reading lessons; developing in students the skills to create their own statements; oral speech; productive speech communication; methods of competency-based teaching of the Ukrainian language; enrichment of students' Ukrainian vocabulary; speech genres in Ukrainian language lessons; algorithms for overcoming educational losses. It is noted that further directions of scientific research in the measurement of technologies in the linguistic and literary educational field should be directed towards a thorough study of the personalistic component of the problem.

Key words: *source database, research source base, collections, Institute of Pedagogy of the National Academy of Sciences of Ukraine, language and literary educational branch, pedagogical thought, manuals, elementary school.*

Актуальність проблеми. З-посеред актуальних завдань модернізації освітніх процесів

в Україні, яка системно відбувається у контексті європейських пріоритетів, важливе місце відве-

дено консолідації зусиль освітянської спільноти щодо якісної реалізації мовно-літературної освітньої галузі у Новій українській школі. Цілком логічно, що комплексне дослідження цієї широкоформатної і різновекторної освітньої діяльності (досить згадати про завдання останньої, задекларовані у Державному стандарті освіти) передбачає потребу доцільного прогнозування певних нововведень у відповідні технології з урахуванням сучасного дослідницького поля. Здійснений нами науковий пошук засвідчує, що «ідеологія» мовно-літературної освітньої галузі презентується вітчизняними науковцями і практиками (викладачами, вчителями) у руслі відповідності форм, методів і засобів її реалізації до нових вимог, до педагогічної науки і до нових умов розвитку українського суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Без перебільшення можна стверджувати, що науковим підґрунтям конструктивного реформування системи педагогічної діяльності під назвою «реалізація мовної і літературної освіти» у загальноосвітній школі загалом і в початковій школі зокрема є численні праці, у яких розкрито її теоретичні, методологічні й методичні засади (В. Бадер, П. Білоусенко, М. Вашуленко, С. Дорошенко, М. Кочерган, Л. Мацько, І. Олійник, К. Пономарьова, К. Прищепа, І. Ющук та ін.), висвітлено різноаспектні питання професійної підготовки вчителів до здійснення цієї освітньої праці (В. Дороз, О. Костів, О. Потапенко, О. Семенов, О. Сколздра-Шепітко, та ін.), досліджено становлення і розвиток методики навчання української мови як науки (І. Гуменюк, С. Яворська та ін.). Разом з тим, у наукових працях українських учених ми не виявили інформацію, яка у загальних рисах, репрезентувала сучасні здобутки науковців, що можуть стати фундаментом для нових досліджень з різноманітних проблем методики мовно-літературної освітньої галузі у школі. Таким чином, існує суперечність між нагромадженим вітчизняною наукою масивом праць, присвячених технологіям реалізації мовно-літературної освітньої галузі і недостатнім представленням у змісті цих розвідок хронологічно нових напрацювань українських авторів.

Наша стаття наближає до розв'язання означеної суперечності: у її змісті анонсовано низку

досліджень, присвячених сучасним напрямом і тенденціям у галузі мовно-літературної освіти. Вважаємо що означений змістовий контент, доцільно поєднаний з широким творчим доробком вчених про основи наукових досліджень (тут можна згадати про праці таких вчених: О. Дубасенюк, Н. Ковтун, О. Крушельницька, С. Сисоєва, З. Партико, М. Пилипчук, В. Руденко, Н. Руденко, А. Філіпенко та ін.), може придатися також для започаткування ґрунтовної розвідки про науку та її еволюцію, про етику наукової діяльності, про науковий текст і вимоги до нього та ін.

Мета статті – здійснити системний аналіз навчально-методичних праць щодо технологій реалізації мовно-літературної освітньої галузі, підготовлених українськими науковцями Інституту педагогіки НАПН України¹; визначити особливості та змістовий ракурс цих джерел.

Виклад основного матеріалу дослідження. У висвітленні проблеми дослідження ми звернулися до кількох ракурсів наукового пошуку. Так, змістовий аспект вимагав виокремлення найбільш істотних тематичних профілів, інтегрування яких утворює багатовекторну множину – «навчально-методичні джерела щодо технологій реалізації мовно-літературної освітньої галузі». За часовою складовою, ми визначили хронологічні межі, впродовж яких побачили світ розвідки, вибрані нами для аналізу, а саме: 2019–2024 рр. Функціональний ракурс дослідження орієнтував на встановлення практичного призначення здобутих педагогічних знань. Чи не найбільш ефективним принципом здійсненого системного аналізу вважали предметно-хронологічний. За цим, «предметно» віднайдені джерела досліджувалися за такими змістовими профілями: збірники; методичні посібники; методичні рекомендації; монографії; бібліографічні покажчики; практичні посібники. Своєю чергою, «хронологічність» уможливила окреслення протяжності у часі вітчизняної педагогічної думки щодо репрезентації проблеми технологій реалізації мовно-літературної освітньої галузі та виокремлення ключових здобутків дослідників у цій сфері.

Аналіз розвідок представимо за вказаними вище змістовими профілями.

¹ Інформацію ми черпали з вебсайту Інституту педагогіки НАПН України : URL: <https://undip.org.ua/rubric/digest/>

1. Збірники.

Помітний вплив на формування ідейної і змістової сутності проблеми читання можуть мати інформаційні матеріали збірника виступів учасників I Всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблема читання в сучасному інформаційному суспільстві» (The problem of reading, 2019), яка відбулася 2019 року. У змісті цього видання віддзеркалено глибоке розуміння авторами текстів порушеної на форумі проблеми і ґрунтовне розкриття ними таких завдань проблеми читання: читання як інтелектуально-емоційна діяльність дітей та юнацтва; змістове наповнення шкільних програм і підручників української літератури крізь призму суспільних викликів сучасності; проблема формування компетентного учня-читача та ін.

Глибоким аналізом актуальних питань навчання української мови в закладах освіти з навчанням мов корінних народів та національних меншин і висвітленням інновацій у навчанні мов вирізняється зміст збірника «Мовно-літературна освіта корінних народів і національних меншин України: стан і перспективи» (Movno-literaturna osvita, 2021). Видання презентує тези учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції з нагоди 95-річчя Інституту педагогіки НАПН України (2021). Представлений у збірнику контент є, на нашу думку, вельми важливим для розуміння актуальних проблем мовної освіти.

У червні 2021 року в Інституті педагогіки НАПН України проходила літня школа під назвою «Європейська якість навчання для кращої успішності учнів». З-посеред важливих результатів школи роботи цієї школи – розроблені її учасниками завдання для розвитку читацької грамотності учнів (підґрунтям означеного змістового контенту стали пробні тестові запитання PISA-2018). Вищезгадані завдання знайшли своє відображення у виданому 2023 року «Збірнику завдань у форматі PISA для розвитку читацької грамотності учнів» (Zbirnyk zavdan u formati PISA, 2021). Не деталізуючи зміст збірника, зазначимо, що він є досить інформативно-просвітницьким для усіх небайдужих до проблеми формування читацької грамотності дітей та юнацтва.

Доволі комплексною рефлексією щодо фактичного матеріалу у вимірі конструктивних рекомендацій, дотичних до формування пред-

метної і ключових компетентностей учнів у процесі навчання української мови, розглядаємо збірник «Методи компетентнісного навчання української мови» (Metody kompetentnisnoho navchannia, 2023). Зауважмо, що видання опубліковано 2023 року, за результатами проведеного круглого столу.

2. Методичні посібники.

Заслуговує на схвалення методичний посібник К. Пономарьової під назвою «Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови» (Ponomarova, 2020), який побачив світ 2020 року. У ньому висвітлено структуру комунікативної компетентності молодшого школяра, ґрунтовно проаналізовано нову типову освітню програму мовно-літературної галузі. Посібник репрезентує також інформацію про компетентнісні результати відповідного навчання. Оцінюючи значення видання, відзначаємо, що у ньому детально схарактеризовано дидактичний і методичний супровід освітньої діяльності під назвою «формування комунікативної компетентності учнів», яка прогнозовано реалізовуватиметься під час навчання української мови в початковій школі.

Для усіх, хто цікавиться освітянськими форматами, дотичними до проблеми функції і видів міжпредметних зв'язків, своєрідною настільною книгою, з якої можна черпати інформацію відповідного контексту, може стати надрукований 2020 року посібник О. Савченко «Система міжпредметних завдань на уроках з літературного читання» (Savchenko, 2020). Для більш ґрунтовного розуміння сутності проблеми, авторка актуалізувала систему міжпредметних завдань – останні ідентифіковано як основний засіб реалізації міжпредметних зв'язків уроків літературного читання із змістовим наповненням інших дисциплін.

Вдалою спробою представити психолого-педагогічні аспекти становлення й розвитку навички читання учнів початкової школи на різних етапах навчання вважаємо посібник В. Мартиненко «Індивідуальний підхід до формування і розвитку навички читання молодших школярів» (Martynenko, 2020). Його поява датується 2020 роком. У змісті цього видання доволі глибоко осмислено типові й індивідуальні труднощі навчання читання учнів, які пов'язані зокрема з функціональною незрілістю у дітей

пізнавальних процесів та низкою соціальних чинників. Крім розлогого аналізу цих труднощів, у посібнику обґрунтовано низку організаційних і педагогічних умов для подолання тих труднощів читання, що зумовлені особливостями мовленнєвого розвитку здобувачів освіти, їхнього зорового сприймання й різноманітних властивостей уваги. Прикладний вимір розвідки полягає у тому, що у ній запропоновано вправи і завдання, спрямовані на формування в учнів початкових класів умінь переглядового виду читання.

2022 року з'явився посібник Л. Шевчук «Компетентнісний підхід до збагачення в учнів 3–4 класів словникового запасу з української мови в закладах загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин» (Shevchuk, 2022). У ньому знайшла своє відображення проблема словникової роботи у процесі навчання української мови учнів початкової школи закладів загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин. У методичному посібнику анонсовано, крім іншого, специфіку вивчення мови в умовах білінгвізму. Цінність видання полягає й у тому, що в ньому описано зміст методики збагачення словникового запасу з української мови учнів 3–4 класів на засадах компетентнісного підходу.

Проблемі актуалізації, популяризації і прогнозування впровадження багатомовної освіти присвячено виданий 2023 року посібник «Науково-методичні засади реалізації моделі багатомовної освіти в закладах загальної середньої освіти з навчанням мов корінних народів і національних меншин» (автори: О. Фідкевич, В. Снегірєва, Н. Бакуліна, Л. Давидюк) (Naukovo-metodychni zasady, 2023). Мета початкової освіти декларується у цій розвідці як формування в учнів здатності компетентно послуговуватися декількома мовами (використовувати їх для спілкування та навчання; толерантно взаємодіяти в полікультурному суспільстві та ін.). Поцінуючи змістове наповнення посібника, наголосимо, що у ньому також схарактеризовано низку ефективних методів, прийомів і методик, які є конструктивними у вимірі реалізації багатомовної освіти, а саме: зіставний метод; рецептивний метод; тандем-метод; метод перекладу; методика CLIL; прийом скафолдингу; прийом переключення мовних кодів та ін.

Без перебільшення можна стверджувати, що реальне практичне значення для вчителів-словесників, методистів, а також студентів-філологів закладів вищої педагогічної освіти може мати інформація, викладена у посібнику «Формування читацької грамотності учнів 5–6 класів на уроках української літератури» (Yatsenko & Slyzhuk, 2024). Видання з'явилося 2024 року. Його автори – Т. Яценко і О. Слижук – уміло визначили психолого-педагогічні засади формування читацької грамотності школярів під час вивчення літератури, розкрили специфіку формування читацької грамотності учнів 5–6 класів на уроках української літератури. Важливою залишається незаперечна і очевидна спрямованість змісту посібника на формат європейського освітнього простору – у ньому, крім іншого, означено сутнісні характеристики системи вмінь кваліфікованого читача в контексті вимог PISA.

3. Методичні рекомендації.

2020 рік позначився появою видання О. Вашуленко «Формування у молодших школярів умінь створювати власні висловлювання на уроках літературного читання» (Vashulenko, 2020). Актуальність цих методичних рекомендацій зумовлена, на нашу думку, потребою створення дидактико-методичного супроводу формування в учнів початкової школи умінь створювати зв'язні висловлювання за змістом прочитаного. Характерно, що інформація про умови підвищення ефективності організації навчально-мовленнєвої діяльності молодших школярів на уроках літературного читання представлена таким чином, що вона чудово резонує зі змістом деяких освітніх програм закладів вищої освіти: ідеться про те, що цю інформацію можна комплексно використати в освітньому процесі ЗВО з метою удосконалення змісту методичної підготовки майбутніх учителів, які планують працювати в початкових класах.

Виразним підтвердженням актуальності проблеми формування навичок аудіювання і говоріння є методичні рекомендації Т. Хорошківської-Носач «Система вправ і завдань для формування в учнів 1–4 класів усного мовлення на уроках української мови в закладах загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин» (Khoroshkovska-Nosach, 2022). У виданні, поява якого датована 2022 роком,

крім теоретичних аспектів проблеми, представлено також розроблені авторкою конкретні вправи і завдання, які стратегічно й концептуально спрямовані на практичне розв'язання проблеми. Що особливо помітно, у представленому змісті враховано результати порівняльного аналізу мовних систем української та низки рідних для учнів мов (зокрема, молдовської, польської, румунської чи угорської).

Проблемі формування продуктивного мовленнєвого спілкування, зокрема, визначенню особливостей реалізації цього педагогічного процесу з-поміж учнів загальноосвітньої школи з навчанням мовами національних меншин, присвятила свої рекомендації К. Ладоня: у 2022 році з'явився її збірник «Формування в учнів 3–4 класів умінь продуктивного мовленнєвого спілкування на уроках української мови в закладах загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин» (Ladonia, 2022).

4. Монографії.

Підтвердженням актуальності різноманітних питань, дотичних до проблеми технологій мовно-літературної освітньої галузі, є, крім іншого, факти появи монографій відповідного змісту. Одна з таких – «Методи навчання української мови учнів гімназії та ліцею» (Metody навчання, 2023), підготовлена 2023 року колективом авторів, а саме: Н. Голуб, О. Горошкіна, Н. Бондаренко, В. Новосолова, Л. Попова. У змісті цієї монографічної праці знайшли відображення теми про структуру і функції методів, про пріоритетні методи навчання української мови в компетентісно орієнтованих методиках, про особливості використання цих методів на уроках української мови та ін. Зазначимо також, що автори приділили багато уваги аналізу методів дистанційного навчання.

5. Бібліографічні покажчики.

Доволі інформативним у контексті висвітлення проблеми нашого дослідження вважаємо «Бібліографічний покажчик наукових праць відділу навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури Інституту педагогіки НАПН України за НДР (2018–2020)» (Bibliografichnyi pokazhchuk, 2021). Предметом рефлексії цього видання, яке побачило світ 2021 року, стала низка результатів науково-дослідної роботи, реалізованої впродовж 2018–2020 рр. під титулом «Методика компе-

тентісно орієнтованого навчання мов та літератур національних меншин у ліцеї».

6. Практичні посібники.

Під час аналізу джерельної бази, нашу увагу привернув виданий 2020 року посібник Н. Голуб, В. Новосолової і Л. Галаєвської «Мовленнєві жанри на уроках української мови в ліцеї (рівень стандарту)» (2020) (Holub, Novosolova & Halaievska, 2020). За змістом викладеного у ньому можемо стверджувати, що праця увиразнює інформацію про мовленнєві жанри (вивчення цього тематичного профілю уперше введено до шкільної програми з української мови для учнів ліцею). Автори посібника обґрунтовують доцільність згаданої інновації: в анотації до видання вони зазначили, що вивчення мовленнєвих жанрів сприяє функційності мовних знань і навичок, а також, що важливо, – сприяє позитивній міжособистісній взаємодії, подоланню бар'єрів у спілкуванні і самореалізації учнів. Ще одна важлива констатація – у розвідці розміщено матеріали, яких немає в жодному посібнику чи підручнику з методики української мови. Амбітною метою для авторів видання стала також «пропозиція» мовного матеріалу для вчителів щодо реалізації їхніх творчих ідей.

Низку актуальних проблем сучасної вітчизняної освіти репрезентує посібник «Українська література. 5 клас: експрес-курс подолання освітніх втрат» (Ukrainska literatura, 2023). Видання, що з'явилося 2023 року, пропонує, крім іншого, розробку чіткої візії і плану дій щодо алгоритмів і шляхів подолання навчальних втрат – серед них: коригувальна навчальна програма; календарно-тематичне планування уроків відповідно до цієї навчальної програми; діагностувальні кейси для виявлення об'єктивного стану освітніх втрат учнів п'ятих класів; картки формульовального оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти під час опрацювання навчальних тем експрес-курсу та ін.

На завершення нашого короткого аналізу згадаємо також про виданий 2024 року посібник «Практикум з методики навчання української мови» (автори: Н. Голуб, О. Горошкіна, Н. Бондаренко, В. Новосолова, Л. Попова) (Praktykum z metodyky, 2024), у якому подано значний фактичний матеріал, присвячений теоретико-практичним аспектам методики компе-

тентнісно орієнтованого навчання української мови.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, зміст вітчизняних наукових досліджень, присвячених мовній і літературній освіті, є доволі різновекторним та охоплює широкий комплекс матеріалів, що вирізняються за інформативним контентом та іншими характеристиками. Разом з тим, попри сталу тенденцію щодо розширення і урізноманітнення джерельної бази наукових розвідок про методику і технології мовно-літературної освітньої галузі, слід визнати, що ця «база» могла б бути повнішою, більш вичерпною, зокрема, насиченою новими працями, які підготовлені українськими вченими впродовж, до прикладу, останніх п'яти років.

З усього, можемо зробити низку узагальнень щодо здійсненого нами наукового пошуку. Коло наукових інтересів сучасних дослідників, розвідки яких було проаналізовано, сконцентроване навколо таких проблем: мовно-літературна освіта корінних народів і національних меншин України; формування комунікативної компетентності учнів; читання в сучасному інформаційному суспільстві; формування читацької грамотності учнів;

завдання для розвитку читацької грамотності здобувачів освіти; міжпредметні завдання для уроків літературного читання; індивідуальний підхід до розвитку в учнів навичок читання; формування у здобувачів освіти навичок створювати власні висловлювання; усне мовлення; продуктивне мовленнєве спілкування; методи компетентнісного навчання української мови; збагачення в учнів словникового запасу з української мови; мовленнєві жанри на уроках української мови; алгоритми подолання освітніх втрат. Значення проаналізованих праць, які з'явилися впродовж 2019–2024 рр., вбачаємо у тому, що вони потенційно можуть сприяти формуванню джерельного підґрунтя для нових досліджень з різноманітних проблем у вимірі технологій мовно-літературної освітньої галузі.

Наше дослідження відкриває перспективне поле для подальших напрямів наукових пошуків. Вважаємо, що останні варто спрямувати насамперед на ґрунтовне дослідження персоналістичного складника – ідеться про потребу аналізу творчих здобутків окремих українських науковців, праці яких є найбільш репрезентативними у висвітленні актуальних питань мовно-літературної освітньої галузі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бібліографічний показник наукових праць відділу навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури Інституту педагогіки НАПН України за НДР (2018–2020) : довідник / за ред. О. Фідкевич; [упоряд. : Бакуліна Н.]. Київ : Інститут педагогіки НАПН України, 2021. 25 с.
2. Вашуленко О. Формування у молодших школярів умінь створювати власні висловлювання на уроках літературного читання : методичні рекомендації [Електронне видання]. Київ : Педагогічна думка, 2020. 71 с.
3. Голуб Н., Новосьолова В., Галаєвська Л. Мовленнєві жанри на уроках української мови в ліцеї (рівень стандарту) : практичний посібник. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2020. 128 с.
4. Збірник завдань у форматі PISA для розвитку читацької грамотності учнів. Частина 1 / Авт. колектив; уклад.: проф. О. Локшина та проф. О. Заболотна; за заг. ред. професора О. Топузова; (2-ге електронне видання, доповнене). Київ : Педагогічна думка, 2023. 77 с.
5. Ладоня К. Формування в учнів 3–4 класів умінь продуктивного мовленнєвого спілкування на уроках української мови в закладах загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин : методичні рекомендації. Київ : Педагогічна думка, 2022. 36 с.
6. Мартиненко В. Індивідуальний підхід до формування і розвитку навички читання молодших школярів : методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2020. 104 с.
7. Методи компетентнісного навчання української мови : збірник матеріалів круглого столу, присвяченого пам'яті члена-кореспондента НАПН України, доктора педагогічних наук, професора Біляєва О. М. (28 вересня 2023 р., м. Київ). Київ : Педагогічна думка, 2023. 105 с.
8. Методи навчання української мови учнів гімназії та ліцею : монографія / Н. Голуб та ін. [Електронне видання]. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2023. 230 с.
9. Мовно-літературна освіта корінних народів і національних меншин України: стан і перспективи [Електронний ресурс] : збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті відомої вченої Гудзик І. П. (1940–2009) та з нагоди 95-річчя Інституту педагогіки НАПН України 25 листопада 2021 року / за наук. ред. Н. І. Богданець-Білокаленко. Київ : Педагогічна думка, 2021. 74 с.

10. Науково-методичні засади реалізації моделі багатомовної освіти в закладах загальної середньої освіти з навчанням мов корінних народів і національних меншин : методичний посібник / О. Фідкевич, В. Снегір'єва, Н. Бакуліна, Л. Давидюк [Електронне видання]. Київ : Педагогічна думка, 2023. 145 с.
11. Пономарьова К. Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови : методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2020. 88 с.
12. Практикум з методики навчання української мови : практичний посібник / Н. Голуб та ін. [Електронне видання]. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2024. 142 с.
13. Проблема читання в сучасному інформаційному суспільстві : матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції, 12 вересня 2019 р., м. Київ / за заг. ред. Т. Яценко. Київ : УОВЦ «Оріон», 2019. 122 с.
14. Савченко О. Система міжпредметних завдань на уроках з літературного читання : методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2020. 104 с.
15. Українська література. 5 клас: експрес-курс подолання освітніх втрат : практичний порадник; за заг. ред. Т. Яценко / автори: Т. Яценко, І. Тригуб, О. Слижук. Київ : Педагогічна думка, 2023. 58 с.
16. Хорошковська-Носач Т. Система вправ і завдань для формування в учнів 1–4 класів усного мовлення на уроках української мови в закладах загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин : методичні рекомендації [Електронне видання]. Київ : Педагогічна думка, 2022. 69 с.
17. Шевчук Л. Компетентнісний підхід до збагачення в учнів 3–4 класів словникового запасу з української мови в закладах загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин : методичний посібник [Електронне видання]. Київ : Педагогічна думка, 2022. 125 с.
18. Яценко Т., Слижук О. Формування читацької грамотності учнів 5–6 класів на уроках української літератури: методичний посібник [Електронне видання]. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2024. 147 с.

REFERENCES:

1. Bibliografichni pokazhchyk naukovykh prats viddilu navchannia mov natsionalnykh menshyn ta zarubizhnoi literatury Instytutu pedahohiky NAPN Ukrainy za NDR (2018–2020) (2021) [Bibliographic index of scientific works of the Department of Teaching Languages of National Minorities and Foreign Literature of the Institute of Pedagogy of the National Academy of Sciences of Ukraine for research] : dovidnyk / za red. O. Fidkevych; [uporiad. : Bakulina N.]. Kyiv : Instytut pedahohiky NAPN Ukrainy. 25 s. (in Ukrainian).
2. Vashulenko, O. (2020). Formuvannia u molodshykh shkoliariv umin stvoriuvaty vlasni vyslovliuvannia na urokakh literaturnoho chytannia [Developing the skills of younger schoolchildren to create their own statements in literary reading lessons] : metodychni rekomendatsii. Kyiv : Pedahohichna dumka. 71 s. (in Ukrainian).
3. Holub, N., Novosolova, V. & Halaievskia, L. (2020). Movlennievi zhanry na urokakh ukrainskoi movy v litsei (riven standartu) [Speech genres in Ukrainian language lessons in high school (standard level)] : praktychnyi posibnyk. Kyiv : KONVI PRINT. 128 s. (in Ukrainian).
4. Zbirnyk zavdan u formati PISA dlia rozvytku chytatskoi hramotnosti uchniv. Chastyna 1 (2023). [A collection of PISA-format tasks for developing students' reading literacy. Part 1] / Avt. kolektyv; uklad.: prof. O. Lokshyna ta prof. O. Zabolotna; za zah. red. profesora O. Topuzova; (2-he elektronne vydannia, dopovnene). Kyiv : Pedahohichna dumka. 77 s. (in Ukrainian).
5. Ladonia, K. (2022). Formuvannia v uchniv 3–4 klasiv umin produktyvnoho movlennievoho spilkuvannia na urokakh ukrainskoi movy v zakladakh zahalnoi serednoi osvity z navchanniam movamy natsionalnykh menshyn [Formation of productive speech communication skills in 3rd–4th grade students in Ukrainian language lessons in secondary education institutions with instruction in national minority languages] : metodychni rekomendatsii. Kyiv : Pedahohichna dumka. 36 s. (in Ukrainian).
6. Martynenko, V. (2020). Indyvidualnyi pidkhid do formuvannia i rozvytku navychky chytannia molodshykh shkoliariv [An individual approach to the formation and development of reading skills in younger schoolchildren] : metodychnyi posibnyk. Kyiv : KONVI PRINT. 104 s. (in Ukrainian).
7. Metody kompetentnisnogo navchannia ukrainskoi movy (2023). [Methods of competency-based teaching of the Ukrainian language] : zbirnyk materialiv kruhloho stolu, prysviachenoho pamiaty chlena-korespondenta NAPN Ukrainy, doktora pedahohichnykh nauk, profesora Biliaieva O. M. (28 veresnia 2023 r., m. Kyiv). Kyiv : Pedahohichna dumka. 105 s. (in Ukrainian).
8. Metody navchannia ukrainskoi movy uchniv himnazii ta litseiu (2023). [Methods of teaching Ukrainian to gymnasium and lyceum students] : monohrafiia / N. Holub ta in. Kyiv : Vydavnychiy dim «Osvita». 230 s. (in Ukrainian).
9. Movno-literaturna osvita korinnykh narodiv i natsionalnykh menshyn Ukrainy: stan i perspektyvy (2021). [Linguistic and literary education of indigenous peoples and national minorities of Ukraine: status and prospects] : zbirnyk tez Vseukrainskoi naukovopraktychnoi konferentsii, prysviachenoi pamiaty vidomoi vchenoi Gudzyk, I. P. (1940–2009)

ta z nahody 95-richchia Instytutu pedahohiky NAPN Ukrainy 25 lystopada 2021 roku / za nauk. red. N. I. Bohdanets-Biloskalenko. Kyiv : Pedahohichna dumka. 74 s. (in Ukrainian).

10. Naukovo-metodychni zasady realizatsii modeli bahatomovnoi osvity v zakladakh zahalnoi serednoi osvity z navchanniam mov korinnykh narodiv i natsionalnykh menshyn (2023). [Scientific and methodological principles for implementing the model of multilingual education in general secondary education institutions with teaching of languages of indigenous peoples and national minorities] : metodychnyi posibnyk / O. Fidkevych, V. Sniehirova, N. Bakulina & L. Davydiuk. Kyiv : Pedahohichna dumka. 145 s. (in Ukrainian).

11. Ponomarova, K. (2020). Formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti molodshykh shkolariv u protsesi navchannia ukrainskoi movy [Formation of communicative competence of younger schoolchildren in the process of learning the Ukrainian language] : metodychnyi posibnyk. Kyiv : KONVI PRINT. 88 s. (in Ukrainian).

12. Praktykum z metodyky navchannia ukrainskoi movy (2024). [Workshop on Ukrainian language teaching methods] : praktychnyi posibnyk / N. Holub ta in. Kyiv : Vydavnychi dim «Osvita». 142 s. (in Ukrainian).

13. The problem of reading in the modern information society (2019). [The problem of reading in the modern information society] : materialy I Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii, 12 veresnia 2019 r., m. Kyiv / za zah. red. T. Yatsenko. Kyiv : UOVTs «Orion». 122 s. (in Ukrainian).

14. Savchenko, O. (2020). Systema mizhpredmetnykh zavdan na urokakh z literaturnoho chytannia [System of cross-curricular tasks in literary reading lessons] : metodychnyi posibnyk. Kyiv : KONVI PRINT. 104 s. (in Ukrainian).

15. Ukrainska literatura. 5 klas: ekspres-kurs podolannia osvitnikh vtrat (2023). [Ukrainian Literature. Grade 5: A crash course in overcoming educational losses] : praktychnyi poradnyk; za zah. red. T. Yatsenko / avtory: T. Yatsenko, I. Tryhub & O. Slyzhuk. Kyiv : Pedahohichna dumka. 58 s. (in Ukrainian).

16. Khoroshkovska-Nosach, T. (2022). Systema vprav i zavdan dlia formuvannia v uchniv 1–4 klasiv usnoho movlennia na urokakh ukrainskoi movy v zakladakh zahalnoi serednoi osvity z navchanniam movamy natsionalnykh menshyn [A system of exercises and tasks for developing oral communication skills in Ukrainian language lessons in secondary education institutions with instruction in the languages of national minorities in grades 1–4] : metodychni rekomendatsii. Kyiv : Pedahohichna dumka. 69 s. (in Ukrainian).

17. Shevchuk, L. (2022). Kompetentnisnyi pidkhid do zbahachennia v uchniv 3–4 klasiv slovnykovoho zapasu z ukrainskoi movy v zakladakh zahalnoi serednoi osvity z navchanniam movamy natsionalnykh menshyn [Competency-based approach to enriching the vocabulary of Ukrainian language in 3rd–4th grade students in secondary education institutions with instruction in national minority languages] : metodychnyi posibnyk. Kyiv : Pedahohichna dumka. 125 s. (in Ukrainian).

18. Yatsenko, T. & Slyzhuk, O. (2024). Formuvannia chytatskoi hramotnosti uchniv 5–6 klasiv na urokakh ukrainskoi literatury [Formation of reading literacy of students in grades 5–6 in Ukrainian literature lessons] : metodychnyi posibnyk. Kyiv : Vydavnychi dim «Osvita». 147 s. (in Ukrainian).

Дата першого надходження статті до видання: 24.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 27.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 23.04.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

